

OMILIA CĂTRE TINERI A SFÂNTULUI VASILE CEL MARE – UN MODEL DE EDUCAȚIE ȘI CULTURĂ

CĂLIN IOAN DUȘE*

ABSTRACT. *Saint Basil the Great's Homily for the Young, a Model of Education and Culture.* For the studies St. Basil the Great had, but especially for the education and culture he managed to gain, he was a forerunner for the 4th century Christianity, but even more for the following ones. He considered that a good education for the children, with the fear of the Lord, would keep the parents away from a troubled old age. As a consequence of education built with scrupulosity, the parents will enjoy the due love, honour and respect from the children's part, children they raised and educated. *The Homily for the Young* is an example of education and culture for the young people in his time, but even more for the young people and teachers in our time. If we have an overall perspective, this image of the school that managed to devise and achieve it in his time, we could say with all the responsibility and confidence that the Cappadocian archbishop is the forerunner of modern education. We can also state firmly that St. Basil the Great represents a model of education and culture for each of us, but especially for the young people today.

Keywords: *St. Basil the Great, The Homily for the Young, education, culture, Christianity, children, responsibility.*

REZUMAT. *Omilia către tineri a sfântului Vasile cel Mare – un model de educație și cultură.* Prin studiile pe care Sfântul Vasile cel Mare le-a făcut, dar mai ales educația și cultura pe care a reușit să le dobândească, a fost un deschizător de noi perspective pentru creștinismul secolului al IV-lea, dar mai ales pentru cele următoare. El a considerat că asigurarea unei bune educații dată copiilor, în frica de Domnul, îi va feri pe părinți de neplăcerile unei bătrâneți zbuciumate. Ca rezultat al educației făcute cu conștiinciozitate, părinții se vor bucura de iubirea, cinstea și respectul cuvenit din partea copiilor pe care i-au crescut și educat. *Omilia către tineri*, este un model de educație și cultură pentru tinerii din vremea sa, dar mai ales pentru tinerii și dascălii din zilele noastre. Dacă privim în ansamblu acest tablou al școlii pe care a reușit să o găndească și să o realizeze în vremea sa Sfântul Vasile cel Mare, am putea spune cu

---

* Lect. univ. dr., Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Teologie Greco-Catolică, Departamentul Oradea. Email: calin_duse@yahoo.com.

toată responsabilitatea și certitudinea că arhiepiscopul capadocian este precursorul învățământului modern. De asemenea putem afirma cu tărie că Sfântul Vasile cel Mare reprezintă un model de educație și cultură pentru fiecare dintre noi, dar mai ales pentru tinerii de azi.

Cuvinte-cheie: *sfântul Vasile cel Mare, Omilia către tineri, educație, cultură, creștinism, copii, responsabilitate.*

Viața Sfântului Vasile cel Mare corespunde cu prima perioadă a istoriei civilizației și culturii bizantine (330-610) care are un caracter prevalent latin. Este perioada așa numitei diglosii greco-latine pentru că limba statului, a civilizației era latina, iar a culturii era greacă¹. Începutul secolului al III-lea deschide noi perspective de afirmare a creștinismului prin Edictul din 313 de la Mediolan, cu toate că în această perioadă creștinii reprezentau între 5-10% din populația Imperiului.²

Sfântul Vasile cel Mare s-a născut în anul 330, în Cezareea Capadociei, dintr-o familie nobilă și bogată.³ Anul în care se naște Sfântul Vasile cel Mare, corespunde cu un alt moment important pentru istoria spiritualității răsăritene. În același an, pe data de 11 Mai 330 împăratul Constantin cel Mare a mutat capitala Imperiului pe malurile Bosforului, inaugurând astfel noua și impunătoarea capitală, care va primi numele său Constantinopolis.⁴ Peste 16 ani de la inaugurarea cu mare fast a capitalei imperiale, în anul 436, Sfântul Vasile cel Mare își va continua aici studiile pe care le-a început în Cezareea.

---

¹ Preot lector dr. Călin Ioan Dușe, *Viața duhovnicească după Sfântul Simeon Noul Teolog și integrarea lui în spiritualitatea răsăriteană*, Editura Logos '94 Oradea, p. 15.

² Pr. lect. univ. dr. Călin Ioan Dușe, *Împăratul Constantin cel Mare – piatră de temelie în promovarea și apărarea creștinismului în Epoca, personalitatea și contribuția împăratului Constantin cel Mare la libertatea și consolidarea Bisericii creștine* Simpozion internațional – Oradea, 23-24 mai 2013, coord. Țepelea Marius, Editura Universității Oradea, 2014, p. 297

³ Pr. Cicerone Iordăchescu, *Istoria vechii literaturi creștine*, vol. II, Editura Moldova, 1996, p. 141

⁴ Călin Ioan Dușe, *Constantin cel Mare și creștinismul în Secularizarea și Europa contemporană – particularitățile Europei Centrale și de Est* – Simpozion internațional, Oradea 4 – 5 martie 2011, Referenți științifici: Pr. conf. univ. Dr. Ioan Mitrofan, Pr conf. univ. dr. Ovidiu Horea Pop; Coordonatori științifici: Pr. lector univ. dr. Călin Ioan Dușe, Pr. conf. univ. dr. Alexandru Buzalic, Editura Galaxia Gutenberg, p. 99

În cadrul familiei Sfântului Vasile cel Mare atât cultura elenă cât și creștinismul erau deja tradiționale.⁵ Începând cu sec. IV, Cezareea începe să devină un oraș cultivat, el având ca și celelalte orașe băile, teatrele și sărbătorile sale. Populația sa era în această perioadă de aproximativ 200 000 de locuitori, marea majoritate era compusă din mici orașeni și lucrători din toate domeniile.⁶

Familiile aristocrate își trimiteau copiii cei mai dotați la studii. De acest privilegiu au beneficiat atât Sfântul Vasile cel Mare, cât și Sfântul Grigorie Teologul (329 - 390). Cu toate că a cunoscut această dezvoltare la începutul sec. IV, Capadocia a avut nevoie de timp pentru a se cultiva, dar totuși ea a dăruit Bisericii trei oameni de o valoare cu totul aparte: Sfântul Vasile cel Mare, fratele său Sfântul Grigorie de Nyssa (335-394) și Sfântul Grigorie Teologul.⁷ Prin aceste personalități de excepție centrul teologiei s-a mutat din Alexandria la Cezareea începând cu anul 370, iar după anul 398 la Constantinopol când Sfântul Ioan Gură de Aur ajunge arhiepiscop al cetății.⁸

Prin studiile pe care le-a făcut Sfântul Vasile cel Mare, putem spune că este produsul excelent al celei mai bune forme de educație și cultură din secolul IV.⁹ În istoria creștinismului, secolul IV se găsește între hotarul lumii antice și al celei medievale, iar în epoca patristică un om educat și cult trebuia să posede vaste cunoștințe literare cu bază în gramatică și retorică.¹⁰ Sfântul Vasile cel Mare a fost și un bun cunoscător al clasicilor păgâni, iar în scrierile sale citează din marii înțelepți ai antichității. Îl citează frecvent pe Homer în epistolele sale face de patru ori referiri la *Iliada*, iar din *Odiseea* face zece referiri către cinci destinatari.¹¹

De asemenea a fost un bun cunoscător al celor mai importanți scriitori și istorici dintre care îi amintim pe: Xerxes, Herodot, Tucidide și Plutarh. Din scrierile sale vedem că a fost un bun cunoscător al filosofilor timpurii: Prodicus, Zenon, Diogene, Laertios, Dionisios, Heraclit și Strabon. Dintre toți filosofii cel mai mult este amintit Platon. În trei din epistolele sale către Candidian, Diodor și Libaniu se referă în mod direct la Platon.

⁵ Hans Freiherr von Campenhausen, *Părinții greci ai Bisericii*, traducere de Maria-Magdalena Anghelescu, București, Editura Humanitas, 2005, p. 130

⁶ Prof. Dr. Stylianos G. Papadopoulos, Universitatea Atena, *Patrologie*, Vol. II/2 *Secolul IV (Răsărit și Apus)*. Traducere de Prof. dr. Adrian Marinescu Ludwigs-Maximilian-Universität München, Editura Bizantină, București, p. 82

⁷ Adalbert Haman, *Părinții Bisericii*, Traducere de pr. Ștefan Lupu, Editura Sapienția, Iași, 2005, p. 129

⁸ Prof. Dr. Stylianos G. Papadopoulos, *Op.cit.*, p. 45

⁹ Preot Dr. Mircea Florin Cricovean, *Aspecte teologico-literare în corespondența patristică*, Editura Marineasa, Timișoara, 2008, p. 145

¹⁰ Henri-Irene Marrou, *Sfântul Augustin și sfârșitul culturii antice*, traducere de Drăgan Stoianovici și Lucia Wald, Editura Humanitas, București, 1997, p. 7

¹¹ Leo V. Jaks, *St. Basil and Greek Literature*, Washington, 1922, pp. 34-40

De la Aristotel a preluat unele idei cu privire la imobilitatea pământului și despre faptul că acesta plutește pe un pod de aer. În scrierile sale Aristotel este amintit de trei ori: de două ori în opera *Contra lui Eunomie* și o dată în comparație cu Platon.

Dintre filosofii mai noi, cel mai des este amintit Plutarh, atunci când vorbește despre forma pământului, puterea văzului, cum sunt percepute obiectele, despre simțul de urmărire al câinelui, dar și la unele fenomene interesante din viața naturii.¹²

Sfântul Vasile cel Mare își arată pregătirea sofistică în scrisorile de conso-lare, iar în scrierile sale nu folosește nici o figură stilistică în mod excesiv.¹³

Sfântul Vasile cel Mare a avut posibilitatea de a studia la cele mai renumite școli din vremea sa. Aceste studii i-au dat posibilitatea să-și formeze o vastă cultură care l-au ajutat pe parcursul vieții sale, iar din scrierile care au rămas de la el se vede că a fost un om educat și cult.

Valorile educației și formării copiilor, ori de unde ar proveni ele, fie din Sfânta Scriptură, fie din admirația pentru lucrurile mărețe din natură, sau chiar din literatura păgână sunt vrednice de a fi luate în seamă, dacă se atinge scopul major: deprinderea "*științei de a înțelege pe Dumnezeu, Creatorul universului, pe dreptul Judecător, care răsplătește după vrednicie pe cei care viețuiesc în lume*"¹⁴.

Pentru a putea ajunge la scopul educației creștine, Sfântul Vasile cel Mare susține că și valorile culturii profane pot fii acceptate ca instrumente educaționale și misionare atâta timp cât ele nu intră în contradicție cu tezaurul învățaturii creștine, însă la baza acestei educații trebuie să fie Sfintele Scripturi: „*Din învățăturile păgâne să luăm doar ce este folositor. Căci este rușinos ca, înlăturând ceea ce este dăunător din mâncare, să nu facem o delimitare între științele care hrănesc sufletele noastre după cum, atunci când culegem trandafiri, ne ferim de spini, tot așa, adunând tot ce este de folos din aceste scrieri, ne vom feri de ceea ce aduce stricăciune.*”¹⁵

Educația este o artă, fiind în același timp arta cea mai nobilă și cea mai bună. Artă mai mare ca educația nu există, deoarece, toate celelalte arte au în vedere un folos în lumea de aici, pe când educația se săvârșește în vederea celei viitoare.

Asigurarea unei bune educații dată copiilor, în frica de Domnul, îi va feri pe părinți de neplăcerile unei bătrâneți zbuciumate. Ca rezultat al educației făcute cu conștiinciozitate, părinții se vor bucura de iubirea, cinstea și respectul cuvenit din partea copiilor lor. Astfel, Sfântul Vasile cel Mare, vorbind despre acest lucru,

¹² *Ibidem*, pp. 77-106

¹³ James Marshall Campbell, *The influence of the second sophistic on the style of the sermons of St. Basil the Great*, vol. II, Washington, 1922, p. 146

¹⁴ *Idem*, *Omilia la Hexaemeron*. I, IV, Op.cit., p. 175

¹⁵ Sfântul Vasile cel Mare, *Despre sacerdoțiu*, IV, 6, P.G., XLVIII, 609

recurge la un exemplu luat din lumea păsărilor, care este concludent în această privință: „Îndatoririle berzelor față de acelea care sunt bătrâne, spune el, sunt de ajuns a face pe copiii noștri - dacă ei vor să ia aminte - afectuoși față de părinții lor, căci nu e nimeni atât de nesimțitor, ca să nu reușească de a fi mai puțin virtuos decât păsările cele lipsite de rațiune. Berzele, continuă el, se adună în jurul părinților lor, cărora bătrânețea a făcut să le cadă penele; le încălzesc cu propriile lor aripi; le procură din belșug hrană și chiar în zborul lor, se îngrijesc de tot ajutorul posibil, ajutându-l și dintr-o parte și din alta cu aripa.”¹⁶

Sfântul Vasile cel Mare a fost înzestrat cu o capacitate intelectuală excepțională, fiind format atât la școala culturii antice, dar mai ales a Bisericii creștine. El a fost acela, care o oferit creștinilor o călăuză competentă în atitudinea pe care trebuie să o aibă creștinii față de cultura și filosofia antică. El este: „Cel mai clasic dintre părinții greci... gândirea sa limpede, precisă călăuzește o întreagă generație... El a întrunit într-un grad rar geniul Romei cu cel al Greciei.”¹⁷ Fiind în același timp și un om de acțiune a fost numit: „un roman între elini”¹⁸. Sfântul Vasile cel Mare a crescut într-o lume unde era de la sine înțeles că mariajul între Evanghelie și elenism era firesc, necesar și vrednic de dorit.¹⁹

Cu toate acestea începând cu jumătatea secolului al IV-lea în cadrul Bisericii s-au format două direcții și tendințe. Una care disprețuia și înlătura cultura păgână antică, pe care aproape o detesta sub pretextul că ar păta noua cultură creștină. Amintim aici pe marele apologet și teolog Tertulian din secolul III, care afirma cu tărie: „Întrucât se aseamănă Atena cu Ierusalimul, Academia cu Biserica, ori ereticii cu creștinii? Învățătura noastră vine din Înțelepciunea lui Solomon, care ne-a învățat că Domnul trebuie căutat numai întru curăția inimii noastre. Iar alții cred mai nimerit să dea la iveală un creștinism stoic, ori platonice, ori dialectic!”²⁰ Aceeași atitudine față de cultura păgână o avea și apologetul Tațian Asirianul, sora Sfântului Vasile cel Mare, Macrina²¹, dar și Sfântul Ieronim: „Ce împărtășire are lumina cu

¹⁶ Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaemeron*, în vol. Scrieri, partea întâi, trad., introd., note și indici de Pr. D. Fecioru, în PSB, 17, EIBMBOR, București, 1986, p.163

¹⁷ F. Cayre, *Precis de Patrologie*, tom 1, I și II, 1927, pp.399-400

¹⁸ Otto Bardenhewer, *Geschichte der altkirchlichen Literatur*, vol. 3, ed. a II-a, Freiburg im Breisgau, 1923, p.135; Johannes Quasten, *Op.cit.*, p.210

¹⁹ Anthony Meredith Sj, *Capadocienii*, Traducere din limba engleză de Pr. Constantin Jinga, Editura Sofia, București, 2008, p.223

²⁰ Tertulian, *Despre prescripția ereticilor*, 7, 9-10, traducere de Prof. Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol, și Prof. David Popescu, introducere, note și indici de Nicolae Chițescu, în vol. *Apologeti de limbă latină*, în col. PSB, 3, EIBMBOR, București, 1981, p.143

²¹ Constantin C. Pavel, *Atitudinea Sfântului Vasile cel Mare față de cultura și filosofia antică*, în Studia Basiliiana 1, Sfântul Vasile Cel Mare închinare la 1630 de ani, Ediția a II-a revăzută, adăugită și îngrijită de Emilian Popescu și Adrian Marinescu, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2009, p. 446

întunericul? Și ce învoire este între Hristos și Veliar? Ce are a face Horatius cu Psaltirea? Dar Maro cu Evangheliile? Cicero cu Apostolul?”²²

Cealaltă tendință, care era și mai bolnăvicioasă, supraevalua cultura antică. Aceste confuzii s-au adâncit și mai tare atunci când împăratul Iulian Apostatul (361-363), a interzis în iunie 362 ca dascălii creștini să mai predea în școlile păgâne, iar tinerii creștini să nu mai studieze în aceste școli.

În acest context destul de turbure Sfântul Vasile cel Mare se hotărăște să scrie *Omilia către tineri*, despre cum pot întrebuița cu folos literatura scriitorilor eleni (*Ad adolescentes, de legendis libris Gentilium*).

Să amintim că opera omiletică a Sfântului Vasile cel Mare cuprinde: 9 omilii la Hexaameron, 14 omilii la Psalmi și 24 de cuvântări autentice care au un conținut variat.²³ După subiectele pe care le-a tratat ele au fost împărțite în omilii dogmatice, exegetice cu caracter moral și panegirice. Ele au avut o influență mare în cadrul creștinismului, iar Rufin din Aquileia a tradus opt din ele în limba latină. Atenția și aprecierile cercetătorilor moderni s-au îndreptat mai ales asupra omiliilor *Către tineri* (XXII), *Despre Bogăție* (VI și VII), și *Despre Post* (I și II).

Omilia *Către tineri* a fost scrisă între anii 359 și 362 când trăia în mănăstirea pe care a întemeiat-o la Anisa unde primea și îndruma pe mulți tineri care veneau la el.²⁴ Un editor mai recent lansează ipoteza că această omilie ar fi adresată nepoților Sfântului Vasile cel Mare și ar fi scris-o în anul 376 sau 377.²⁵ Lucrarea are zece capitole și încă de la început a exercitat și exercită până în zilele noastre o mare influență în pedagogia creștină. A fost tradusă în siriacă și arabă. În colecția Migne apare în PG 31, 564-589, ediții mai noi: F. Boulenger, *Aux jeunes gens sur la manière de tirer profit des lettres helléniques*, Paris 1965, N.G. Wilson, *St. Basil, On the Value of Greek Literature*, London, 1975. În limba română a fost tradusă în colecția *Părinți și Scriitori Bisericești* (PSB), vol. 17, Sfântul Vasile cel Mare scrieri partea întâia, traducere, introducere, note și indici de Pr. D. Fecioru, EIBMBOR, București, 1986. O nouă ediție *Părinți și Scriitori Bisericești 1 Sfântul Vasile Cel Mare Omilii și cuvântări*, Traducere din limba greacă și introducere de pr. Dumitru Fecioru, text revăzut și notă asupra ediției de Constantin Georgescu, note de pr. Dumitru Fecioru, Constantin Georgescu și Alexandru Mihăilă, Editura *Basilica* a Patriarhiei Române, București, 2009.

²² Fericitul Ieronim, *Epistola 22,29*, în vol. *Părinți și Scriitori Bisericești, Serie Nouă*, 9, Fericitul Ieronim, Epistole, Volumul I, Studiu introductiv de Constantin Răchită, trad. de Ana-Cristina Halichias, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2013, p.189

²³ Otto Bardenhewer, *Op. cit.* p. 151

²⁴ Prof. Dr. Stylianos G. Papadopoulos, Universitatea Atena, *Patrologie*, Vol. II/2 *Secolul IV (Răsărit și Apus)*. Traducere de Prof. dr. Adrian Marinescu Ludwigs-Maximilian-Universität München, Editura Bizantină, București, p. 96

²⁵ N.G. Wilson, *St Basil, On the Value of Greek Literature*, London, 1975

În primul capitol al *Omiliei către tineri* Sfântul Vasile cel Mare, arată motivele care l-au îndemnat să dea aceste importante sfaturi, care vor fi de mare folos pentru cei care le vor urma: „*Multe sunt, copiilor, pricinile care mă îndeamnă să vă dau sfaturile pe care le socot cele mai bune și le cred a vă fi de folos de le veți urma.*”²⁶ Faptul că Sfântul Vasile cel Mare folosește această formulă de adresare „*copiilor*” ne arată că între el și cei care îl ascultau era o diferență însemnată de vârstă, avea autoritate în fața lor. Această autoritate era dată de mai multe motive: primul așa după cum am arătat este diferența de vârstă, urmat de experiența de viață, studiile și cultura deosebit de importantă pe care o avea, gradul de rudenie care era între Sfântul Vasile cel Mare și cei cărora li se adresează, dar mai ales dragostea neprețuită față de ei: „*Vârsta pe care o am, multele încercări prin care am trecut și participarea din destul și la bucuriile și la neplăcerile vieții, dascăli în toate, m-au făcut să am experiența lucrurilor omenesti, așa că sunt în stare să arăt și celor care acum își rânduiesc viața care-i cea mai sigură cale. Prin înrudirea de fire sunt pentru voi îndată după cei ce v-au născut, și vă iubesc tot atât de mult ca și părinții voștri.*”²⁷ Ca un mare pedagog și model pentru toți dascălii, Sfântul Vasile cel Mare ne arată care sunt calitățile pe care trebuie să le aibă toți cei care vor să fie profesori: în primul rând să-i iubească pe cei care vor să-i educe, să fie bine pregătiți pentru că dascălii nepregătiți sunt: „*călăuze oarbe, orbilor; și dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă*” (Mt. 15,14), de asemenea trebuie să aibă o bună experiență de viață, dar mai ales o bună pregătire profesională, pentru a putea da cele mai bune și folositoare învățături tinerilor.

Pentru a primi o bună educație, elevii trebuie să meargă zilnic la școală și să învețe cât mai mult. Pentru că tinerii din vremea Sfântului Vasile cel Mare mergeau la școli păgâne, iar cea mai mare parte din dascăli erau păgâni și studiau pe oamenii: „*ilustru din vechime*” el îi îndeamnă pe tineri să fie selectivi învățând de la ei numai ceea ce le este de folos: „*Să nu vă minunați, dar, dacă vă spun că prin propria mea cercetare am găsit ceva mai folositor pentru voi, care în fiecare zi mergeți la școală și sunteți împreună cu oamenii ilustru din vechime prin scrierile pe care aceștia le-au lăsat. Tocmai pentru aceasta vin să vă sfătuiesc. Că nu trebuie să dați cu totul acestor oameni cârma minții voastre, cum ați da cârma unei corăbii, și nici să-i urmați oriunde v-ar duce, ci să primiți de la ei cât vă este de folos și să știți ce trebuie să lăsați la o parte.*”²⁸

²⁶ Sfântul Vasile cel Mare, Omilia a XXII-a, *Către tineri* (despre cum pot întrebuița cu folos literatura scriitorilor eleni), în vol. *Părinți și Scriitori Bisericești 1 Sfântul Vasile Cel Mare Omilii și cuvântări*, Traducere din limba greacă și introducere de pr. Dumitru Fecioru, text revăzut și notă asupra ediției de Constantin Georgescu, note de pr. Dumitru Fecioru, Constantin Georgescu și Alexandru Mihăilă, Editura *Basilica* a Patriarhiei Române București, 2009, p. 321

²⁷ *Ibidem*

²⁸ *Ibidem*, pp. 321-322

După cum am putut vedea acest prim capitol este o introducere pentru că începând cu al doilea capitol Sfântul Vasile cel Mare le arată învățăturile pe care tinerii trebuie să le urmeze. La începutul capitolului le vorbește despre valoarea vieții, că în viața pământească cu toate bunurile ei nu facem altceva decât să ne pregătim pentru viața veșnică: „Copii, noi gândim că viața aceasta pământească n-are absolut nici o valoare și nici nu socotim și nici nu numim în general bine ceea ce se sfârșește în această viață pământească. Nici slava strămoșilor, nici puterea trupului, nici frumusețea, nici măreția, nici cinstea dată de toți oamenii, nici chiar demnitatea de împărat, în sfârșit, nimic din cele ce pot fi numite mari de oameni nu le socotim vrednice de dorit și nici nu admirăm pe cei ce le au, ci, prin nădejdele noastre, mergem mai departe și facem totul pentru pregătirea altei vieți. Susținem că trebuie să iubim și să urmărim din toată puterea cele ce ne pot ajuta la pregătirea celeilalte vieți, iar pe cele care nu ținesc spre viața aceea, să le trecem cu vederea, ca fără de valoare.”²⁹ După cum vedem și în vremea Sfântului Vasile cel Mare percepția valorilor era greșită, toate erau raportate numai la această lume, iar el îi îndeamnă pe tineri să urmeze sfaturile Evangheliei: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă.” (Mt. 6,33). Mai departe arată diferența care este între cele două vieți și folosind o frumoasă comparație arată că pe cât este mai valoros sufletul față de trup așa este și diferența dintre cele două vieți: „Poate că v-aș arăta-o îndeajuns spunându-vă atât numai, că dacă cineva ar aduna și ar strânge cu mintea și ar strânge la un loc toată fericirea de când există oameni, ar găsi că nu poate fi egalată nici cu cea mai mică parte din bunătățile acelei vieți, ci, mai mult, toate bunurile din această lume sunt mai prejos ca valoare decât cel mai mic dintre bunurile celeilalte lumi; și sunt tot atât de departe unele de altele, pe cât de departe sunt umbra și visul de lucrurile reale. Dar, mai bine spus ca să mă folosesc de un exemplu mai potrivit, pe cât este mai de preț tuturor sufletul decât trupul, pe atât este și deosebirea dintre cele două vieți.”³⁰ Spre viața veșnică suntem călăuziți de Sfintele Scripturi, dar datorită faptului că cei cărora li se adresează Sfântul Vasile cel Mare erau prea tineri și nu puteau să pătrundă cuvintele de taină ale Sfintei Scripturi îi învață cum să se folosească de scrierile învățaților eleni, care sunt apropiate ca învățătură de cele creștine: „...trebuie să stăm cu preoții, cu scriitorii, cu oratorii și cu toți oamenii de la care am putea avea vreun folos oarecare pentru cultivarea sufletului. ... tot așa și noi, dacă vrem ca slava binelui să rămână neștearsă în noi, să ascultăm învățăturile sfinte și de taină după ce am fost inițiați mai întâi în literatura profană.”³¹

---

²⁹ *Ibidem*, p. 322

³⁰ *Ibidem*, pp. 322-323

³¹ *Ibidem*, p. 323

În capitolul al treilea Sfântul Vasile cel Mare caută o înrudire între cele două învățături, dar și deosebirea care există între ele pe care o putem face prin comparație atunci când evident le cunoaștem și să constatăm care este mai bună și folositoare pentru noi: „*Așadar dacă există vreo înrudire între aceste două feluri de învățături, cunoștința lor poate să ne fie de folos; iar dacă nu-i nici o înrudire, să cunoaștem deosebirea dintre ele, punându-le față în față; și nu-i puțin lucrul acesta, pentru a afla care-i mai bună.*”³²

Ca un mare pedagog Sfântul Vasile cel Mare face o frumoasă comparație între cele două învățături: „*După cum însușirea proprie a unui pom este de a face un fruct bun și frumos, dar și frunzele, care se mișcă pe ramuri, dau pomului oarecare podoabă, tot așa și cu sufletul: fructul lui este mai cu seamă adevărul; dar nu-i lipsit de frumusețe dacă-i împodobit cu înțelepciunea profană, așa precum frunzele oferă fructului înveliș și înfățișare frumoasă.*”³³ Mai departe aduce ca exemplu pe Moise arătând că este cunoscut de către mulți datorită înțelepciunii sale. Ne arată că și Moise la început a fost un bun cunoscător al învățăturilor profane și după aceea s-a apropiat de învățăturile divine: „*...s-a apropiat de contemplarea Celui ce este numai după ce și-a antrenat mintea cu învățăturile egiptenilor.*”³⁴ De asemenea ne dă un alt exemplu pe profetul Daniil, care la început a cunoscut bine învățăturile caldeilor și după aceea „*s-a apropiat de învățăturile dumnezeiești.*”³⁵

În capitolul patru îi învață pe tineri cum trebuie să folosească înțelepciunea profană ce să aleagă din învățăturile poezilor și a scriitorilor, cum să se ferească de minciunile oratorilor, pentru că noi ca și creștini trebuie să propovăduim adevărul, să se ferească de viciile pe care le practicau zeii păgâni, să se înnobileze cu virtutea și să condamne viciul: „*La zei, fratele se răsccoală împotriva fratelui, tatăl împotriva copiilor, iar aceștia la rândul lor duc război neîmpăcat părinților lor. Cât privește adulterele zeilor, amorurile și împreunările lor în văzul tuturor, dar mai cu seamă destrăbălările lui Zeus, corifeul și șeful tuturor zeilor, după cum spun ei, de care e rușine să le spui chiar despre animale, să le lăsăm pentru actorii de pe scenă.*”³⁶ În ceea ce privește modul în care trebuie să se folosească de aceste scrieri, Sfântul Vasile cel Mare face o frumoasă comparație cu albinele, îndemnându-i să urmeze exemplul lor: „*Vom primi însă acele scrieri ale lor în care au lăudat virtutea sau au osândit viciul. După cum celelalte ființe se bucură numai de mirosul sau de culoarea florilor, dar albinele pot lua din flori și mierea, tot așa și aici, oamenii*

---

³² *Ibidem*

³³ *Ibidem*, p. 323-324

³⁴ *Ibidem* p. 324

³⁵ *Ibidem*

³⁶ *Ibidem* p. 325

care nu caută în astfel de scrieri numai plăcutul și mirosul pot să scoată din ele și un oarecare folos pentru suflet. Așadar, după exemplul albinelor, trebuie ca și noi să luăm parte la scrierile autorilor profani; căci acelea nici nu se duc fără nici o alegere la toate florile, nici nu încearcă să aducă tot ce găesc în florile peste care se așează, ci iau cât le trebuie pentru lucrul lor, iar restul lasă cu plăcere. Noi, dacă suntem înțelepți, să luăm din cărți cât ni se potrivește nouă și cât se înrudește cu adevărul, iar restul să-l depășim. Și după cum atunci când culegem flori de trandafir dăm la o parte spinii, tot așa, în astfel de scrieri, să culegem tot ceea ce ne este folositor și să ne ferim de ce este vătămător.”³⁷

În capitolul cinci continuă să-i îndemne pe tineri la practicarea virtuții aducând alte exemple de la scriitorii profani. Le spune că trebuie să se învețe de tineri să practice virtutea pentru că: „Nu mic este folosul sădirii în sufletele tinerilor a unei familiarități și obișnuințe cu virtutea, pentru că, datorită frăgezimii vârstei, învățăturile unor astfel de oameni se imprimă adânc și rămân neschimbate pentru totdeauna.”³⁸

Amintește de Hesiod (renumit poet grec, din sec. al VIII-lea î.d. Chr.), care în poemele sale *Munci și zile* a urmărit să-i îndemne pe tineri la practicarea virtuții, chiar dacă acest efort pare de multe ori că este greu, în comparație cu cel care duce la viciu și este mult mai ușor: „După părerea mea, Hesiod n-a spus cu alt scop aceste cuvinte decât ca să ne îndemne la virtute, să ne sfătuiască să fim buni și să străbatem calea virtuții fără să ne moleșim în fața greutăților înainte de a ajunge la sfârșit. Iar dacă și un alt scriitor a lăudat virtutea la fel cu Hesiod, să primim cuvintele lui, că ne duc la același scop.”³⁹

De asemenea, este amintit și Homer (poet, epic grec din sec. al IX-lea î.d. Chr), autorul *Iliadei* și *Odiseei* că laudă în operele sale virtutea: „Am auzit pe un bun interpret al scrierilor poezilor spunând că întreaga operă a lui Homer este o laudă a virtuții și că toată poezia lui, în afară de ceea ce este secundar, duce la virtute.”⁴⁰ Acest bun interpret despre care vorbește aici Sfântul Vasile cel Mare este celebrul profesor de retorică Libaniu care a fost dascălul său și cu care a păstrat legătura și a corespondat cu el și după finalizarea studiilor sale în Epistolele 335-359.⁴¹

Sfântul Vasile cel Mare laudă virtutea spunând că ea este mai valoroasă decât bunurile materiale, pentru că acestea nu sunt statornice, pe când virtutea este singurul bun care nu se pierde: „Bunurile celelalte nu aparțin mai mult celor care le au decât celor care întâmplător le dobândesc pe urmă, pentru că se mută când ici, când colo, ca la jocul cu zarul. Singurul bun care nu se pierde este virtutea; rămâne

³⁷ *Ibidem*

³⁸ *Ibidem*, p. 326

³⁹ *Ibidem*

⁴⁰ *Ibidem*, p. 326-327

⁴¹ Prof. Dr. Stylianos G. Papadopoulos, *Op.cit.*, p. 94

atât celui în viață, cât și celui căruia i s-a sfârșit viața."⁴² Pentru a întări și mai bine această afirmație citează și din Solon (unul dintre cei șapte înțelepți ai Greciei, a fost legislator, om de stat, poet și filosof și a trăit între anii 640-558 î.d. Chr.): „*De aceea mi se pare că despre bogați a spus și Solon cuvintele acestea: < Dar noi nu vom schimba cu ei Virtutea pe bogăție, pentru că virtutea este statornică, Pe când averile le au când unul, când altul dintre oameni >.*"⁴³

Sfântul Vasile cel Mare continuă și în capitolul al șaselea să arate că toți scriitorii renumiți au lăudat virtutea și de aceea ei sunt demni de crezare, iar cel mai important este ca virtutea să fie pusă în practică: „*Aproape toți scriitorii renumiți prin înțelepciunea lor au lăudat, fiecare după puterea lui, în scrierile lor, mai mult sau mai puțin virtutea. Acestor scriitori se cade să le dăm crezare și să căutăm să punem în practică cuvintele lor. Acela-i înțelept la care înțelepciunea este întărită de fapte, care nu se mărginește la cuvinte <ca cel care se mută din loc în loc ca umbra >.*"⁴⁴ Mai departe condamnă Sfântul Vasile cel Mare caracterul duplicitar al celor care vor să pară virtuoși, dar nu sunt în realitate decât niște prefăcuți și citează din Euripide (poet tragic grec, care a trăit între anii 480-406 î.d. Chr.), dar și din marele filosof grec Platon (424-348 î.d. Chr., elevul lui Socrate și dascălul lui Aristotel): „*Și fiecare e în dezacord cu sine dacă viața nu-i la fel ca vorbele; va spune oare împreună cu Euripide: <Limba a jurat, dar mintea la jurământ n-a luat parte >? Va căuta să pară bun, fără să fie? Și e culmea nedreptății, de trebuie să dăm crezare cuvintelor lui Platon, < să pari drept fără să fii >.*"⁴⁵

În capitolul al șaptelea, Sfântul Vasile cel Mare îi îndeamnă pe tineri să citească aceste scrieri care le dau sfaturi bune și să urmeze exemplul acelor care au practicat virtutea: „*Să primim, deci, acele scrieri care ne sfătuiesc spre bine. Să nu ne lipsim însă nici de folosul pe care îl putem avea din faptele mari ale bărbaților din vechime, ajunse la noi fie prin viu grai, fie păstrate în scrierile poezilor sau scriitorilor.*"⁴⁶

Mai departe continuă să dea exemple *din faptele mari ale bărbaților din vechime*. Arată cum Pericle (495-429 î. d. Chr., a fost general, om de stat atenian și orator. Secolul său a fost considerat ca cel mai strălucit din istoria Greciei și a fost numit secolul lui Pericle), care a fost insultat toată ziua în piață nu s-a mâniat și nici nu s-a răzbunat pe cel care l-a insultat. De asemenea filosoful Euclide (450-380 î.d. Chr. a fost discipol a lui Socrate) nu s-a mâniat pe cel care l-a amenințat cu moartea și s-a jurat, ci mai mult s-a împăcat cu el și l-a făcut să nu mai fie mânios.

⁴² Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia a XXII-a, Op. cit.*, p.327

⁴³ *Ibidem*

⁴⁴ *Ibidem*, p.329

⁴⁵ *Ibidem*, p.329

⁴⁶ *Ibidem*, p.330

Amintește și de filosoful Socrate (490-399 î.d.Chr.), care nu a ripostat atunci când a fost lovit peste față fără milă și aceasta de s-a umflat că nu se mai putea vedea din cauza rănilor. După ce dă aceste exemple de virtute ale păgânilor Sfântul Vasile cel Mare spune: „*Cel care s-a instruit mai dinainte cu aceste fapte nu va mai spune că poruncile evanghelice sunt cu neputință de îndeplinite*”⁴⁷ Este remarcabil exemplul dat cu împăratul Alexandru cel Mare (356-323 î.d.Chr.), care a fost fiul lui Filip regele Macedoniei, dar și discipolul lui Aristotel. Iată cum îl dă Sfântul Vasile cel Mare ca model de virtute, pentru că în anul 333 î.d.Chr. când Alexandru cel Mare îl învinge pe Darius regele perșilor (335-330 î.d.Chr.) avea 23 de ani: „*Nu voi trece cu vederea fapta lui Alexandru care, luând roabe pe fiicele lui Darius, vestite prin frumusețea lor, nici n-a vrut să le vadă măcar, că a socotit rușinos ca cel care a biruit pe bărbați să fie biruit de femei.*”⁴⁸

Sfântul Vasile cel Mare la începutul capitolului opt, le readuce aminte tinerilor că trebuie să știe să facă deosebire între învățăturile scriitorilor și să le aleagă doar pe acelea care sunt folositoare sufletului: „*Dar să ne întoarcem iarăși la cele ce spuneam la început. Nu trebuie să primim fără deosebire toate învățăturile scriitorilor, ci numai pe acelea care sunt folositoare. Că e rușinos să ne ferim de mâncărurile vătămătoare, dar să nu spunem nici un cuvânt de învățăturile care ne hrănesc sufletul, ci, ca un șuvoi să târâm și să băgăm în noi tot ce ne iese în cale.*”⁴⁹ Pentru a înțelege și mai bine Sfântul Vasile cel Mare le dă mai multe exemple: căpitanul corabiei știe să o stăpânească pe aceasta împotriva vânturilor, arcașul aruncă cu săgeata într-o țintă, fierarul și dulgherul au un scop în meseria lor. Așadar după ce le dă tinerilor aceste exemple care au un scop trecător, încearcă să-i responsabilizeze și mai mult în ceea ce privește scopul vieții lor: „*Putem noi oare să rămânem în urma acestor meșteșugari când este vorba să urmărim scopul nostru? Nu se poate ca meșteșugarii să aibă un scop al muncii lor, iar viața omenească să nu aibă nici un scop, în vederea căruia trebuie să facem și să spunem totul dacă nu vrem să ne asemănăm cu animalele. Dacă am face astfel, am fi ca niște corăbii fără leș, mintea nu ne-ar sta la cârma sufletului nostru și-am fi purtați în viață le întâmplare, în sus și în jos.*”⁵⁰ Continuă să le dea exemple din întrecerile sportive, din cele muzicale arătându-le cu exemple cât de mult se antrenează, câte sacrificii fac pentru un premiu foarte neînsemnat: „*Pentru că am amintit de coroane și de atleți, trebuie să vă spun că atleții se supun la mii și mii de oboseli ca să-și mărească prin tot felul de mijloace puterea lor trupestă; transpiră tare din pricina greutateților exercițiilor gimnastice, capătă multe răni în locurile de exerciții, țin dietă, nu*

---

⁴⁷ *Ibidem*, p. 331

⁴⁸ *Ibidem*

⁴⁹ *Ibidem*, p. 332

⁵⁰ *Ibidem*

cea mai plăcută, ci aceea hotărâtă de instructorii lor, și încă multe alte osteneți; și, ca să nu lungesc vorba, trăiesc în așa chip, încât viața dusă de ei înainte de întreceri este un exercițiu în vederea întrecerilor. După toate aceste pregătiri, se dezbracă pentru a intra în stadion, aici suferă totul și-și pun viața în primejdie, ca să primească o coroană de măslin sau de țelină sau de altă plantă de acest fel și ca să fie strigați de un crainic învingători.”⁵¹ Mai departe Sfântul Vasile cel Mare arată care sunt cununile vieții veșnice, valoarea și numărul lor, iar pentru a le putea obține nu trebuie să ne lenevim: „Dar noi, căroră ne stau înainte cununile vieții veșnice, atât de minunate în număr și măreție, încât nu pot fi rostite prin cuvânt, le vom putea lua oare cu o singură mână, dormind pe ambele urechi și ducând o viață fără nici o socoteală? Dacă ar fi așa atunci lenevia ar avea mare trecere în viață.”⁵² Pentru a putea beneficia de aceste cununi și bunătăți nemărginite, care nu au comparație cu bunurile din această lume, nu trebuie să fim leneși, ci dimpotrivă să ne străduim din toate puterile noastre ca să ne putem bucura de ele, iar la judecata viitoare să nu fim pedepsiți: „Da, abia după ce am trecut prin multe greutăți ajungem să dobândim acele bunătăți despre care vă spuneam mai înainte că nu pot fi egale de nici unul din bunurile pământești. Nu trebuie, dar, să ne lenevim, nici să schimbăm speranțele cele mari cu un trai ușor, de scurtă durată, dacă nu voim să fim făcuți de ocară și să fim pedepsiți nu în viața aceasta, aici, de oameni (deși și acest lucru nu e de mică importanță pentru un om cu judecată sănătoasă), ci la judecata viitoare.”⁵³

Ca un fin psiholog și bun pedagog, Sfântul Vasile cel Mare se gândește că unii vor fi bulversați și astfel se vor întreba ce să facă. De aceea la începutul capitoului al nouălea ne îndeamnă să acordăm o cu grijă cu totul aparte pentru suflet, iar de trup să ne îngrijim atât cât are nevoie pentru existența sa.

„- Ce vom face deci?, ar putea să mă întrebe cineva.
Ce altceva decât să ne îngrijim de suflet, eliberându-ne de toate celelalte griji.

Trebuie dar, să slujim trupului numai în cele necesare; sufletului, însă, să-i dăm ce-i mai bun, spre a-l slobozi, cu ajutorul filosofiei, ca dintr-o închisoare, de legătura cu patimile trupului, ca să facem în același timp și trupul stăpân peste patimi.”⁵⁴ Mai departe spune Sfântul Vasile cel Mare că poftele trupesti nu trebuie satisfăcute. Astfel stomacul nu trebuie îmbuibat cu cele mai plăcute mâncăruri, ci să ne îngrijim să mâncăm atât cât avem nevoie fără a face abuzuri, a nu ne îngrijii în

⁵¹ *Ibidem*, pp.333-334

⁵² *Ibidem*, p.334

⁵³ *Ibidem*

⁵⁴ *Ibidem*, p. 335

mod exagerat de aranjarea părului, dar și de hainele scumpe: „A te îngriji de aranjatul părului și de haine mai mult decât e necesar este după cuvântul lui Diogene, fie o faptă de om necugetat, fie o faptă de om ticălos. A căuta să fii elegant și a fi numit de alții elegant socot că este tot atât de rușinos ca și a trăi în desfrâu sau a strica altora casele. Este oare vreo deosebire pentru un om cu mintea sănătoasă dacă îmbracă o haină scumpă sau una ieftină, atâta vreme cât și una și alta îl apără iarna de frig și vara de căldură? Tot așa și în celelalte nu trebuie să ne îngrijim mai mult decât e necesar și nici să purtăm grijă de trup mai mult decât e bine pentru suflet. Pentru un bărbat care poartă cu adevărat acest nume, este tot atât de rușinos a fi elegant și iubitor de trup, ca și a fi înclinat în chip nevrednic spre orice altă patimă. A-ți da silința ca trupul să fie mult prea îngrijit, înseamnă a nu te cunoaște pe tine însuși și a nu înțelege porunca înțeleaptă, care spune că nu ceea ce se vede este omul; și este nevoie de mai multă înțelepciune, cu ajutorul căreia fiecare din noi, oricare, ajunge să se cunoască pe el însuși.”⁵⁵ Un asemenea comportament îl au cei care nu au sufletul curat. Purificarea sufletului se face prin paza celor cinci simțuri: „Ochii să nu se desfete cu spectacolele prostești ale scamatorilor sau cu privirea trupurilor, prin care intră în suflet ghimpele plăcerii, iar urechile să nu primească în suflet cântece de rușine. Din niște cântece ca acestea se nasc de obicei patimile, odrasle ale josniciei și ale umilirii; noi însă trebuie să urmărim alte cântece, care sunt mai bune și ne fac mai buni; de acestea folosindu-se și David, poetul sfințelor cântări, a slobozit pe împăratul Saul, după cum se spune, de duhul cel rău.”⁵⁶

De această purificare trebuie să beneficieze și celelalte simțuri: mirosul, pipăitul și gustul: „De asemenea, mă rușinez să mai spun că trebuie oprită parfurmarea aerului cu felurite mirodenii plăcute la miros, ca și ungera trupului cu parfumuri. Ce altceva aș putea spune despre porunca de a nu urmări plăcerile care vin de pe urma pipăitului și gustului decât că aceste plăceri silesc pe cei ce se îndeletnicesc cu căutarea lor să trăiască întocmai ca animalele, robiți pântecelui și celor de sub pântec? Într-un cuvânt, cel care nu vrea să se îngroape în plăcerile lui ca într-o mocirlă, trebuie să disprețuiască trupul și să se îngrijească de el atât cât este necesar, ca să poată, după cum spune Platon, sluji înțelepciunii.”⁵⁷

După cum vedem Sfântul Vasile cel Mare pune mare accent pe virtutea înțelepciunii, pentru că aceasta ne ajută să trecem mai ușor peste ispitele acestei lumi. Cu ajutorul rațiunii luminate de harul divin putem controla și stăpâni mai bine patimile trupului: „Se cuvine să facem cu totul dimpotrivă: să stăpânim și să înfrâ-

---

⁵⁵ *Ibidem*, p. 335-336

⁵⁶ *Ibidem*, p. 336

⁵⁷ *Ibidem*

năm trupul, cum înfrânăm pornirile furioase ale unui animal, iar tulburările pricinuite în suflet de trup să le domolim, atingându-le cu rațiunea ca și cu un bici. Să nu disprețuim rațiunea dând frâu liber plăcerii, ca rațiunea să fie târâtă cum este târât un vizitiu de niște cai greu de stăpânit.”⁵⁸ Mai departe Sfântul Vasile cel Mare vorbește despre bogăție, încercând să ne învețe că nu trebuie să adunăm mai mult decât avem nevoie, să nu ne punem viața și libertatea în primejdie din cauza acestei patimi: „Cei care depășesc hotarul trebuinței se aseamănă cu cei care alunecă în jos, care nu se pot opri din căderea lor pentru că n-au de ce se prinde; ci, cu cât adună mai multe bogății, cu atât au nevoie de mai mult pentru împlinirea poftelor lor, potrivit cuvintelor lui Solon, fiul lui Exekestides, care a spus: <Oamenii nu au o margine în pof-ta lor după averi>. Trebuie să cităm și cuvintele dascălului Theognis, care a spus: <Nu-mi place și nici nu doresc să fiu bogat. Ci să trăiesc cu puține, slobod de orice necaz.>”⁵⁹

Ca un bun părinte și un dascăl care își iubește discipolii Sfântul Vasile cel Mare îi îndeamnă să se ferească de lingușeală, slugărnicie, viclenie, fățărnicie, dar și de dorința de gloria deșartă a acestei lumi: „Dar poate că vom disprețui bogăția și vom nesocoti plăcerile simțurilor! Vom urmări lingușeala și slugărnicia și vom imita viclenia și fățărnicia vulpii lui Arhiloh? Nu! Omul înțelept trebuie să fugă cât mai mult de dorința de a trăi pentru glorie și de a face pe placul mulțimii; trebuie să-și facă rațiunea conducătoare vieții, încât chiar de-ar trebui să se împotrivescă tuturor oamenilor, chiar de-ar fi să rămână fără glorie și să-și pună viața în primejdie pentru bine, să nu prefere nimic celor recunoscute de el ca bune.”⁶⁰

Sfântul Vasile cel Mare la începutul capitolului al zecelea, le spune tinerilor că toate faptele virtuții le vor învăța mai bine din scrierile sfinte, pentru că învățătura profană este o primă treaptă în acest urcuș pe calea virtuții: „Dar toate acestea le vom învăța mai bine din scrierile noastre. Cele spuse acum sunt numai o schiță a virtuții, scoasă din lucrările scriitorilor profani. Cei care strâng cu grijă folosul din fiecare lucru, adaugă, ca fluviile cele mari, din toate părțile multe la cele ce au. Cuvintele spuse de poet: <Adună puțin câte puțin> nu se referă atât la creșterea bogăției, cât la înmulțirea cunoștințelor. Când fiul lui Bias (unul din cei șapte înțelepți ai Greciei, sec. al VI-lea î.d.Chr.) a plecat în Egipt și l-a întrebat pe tatăl său ce să lucreze spre a-i face cât mai multă plăcere, Bias i-a spus: <Adună merinde pentru bătrânețe.> Bias a numit virtutea merinde, dar i-a pus hotare mici, că a mărginit folosul virtuții numai la viața aceasta pământească.”⁶¹

---

⁵⁸ *Ibidem*, p. 337

⁵⁹ *Ibidem*, p. 338

⁶⁰ *Ibidem*, p. 339

⁶¹ *Ibidem*, pp. 339-340

Toate aceste exemple pe care Sfântul Vasile cel Mare le-a dat tinerilor din învățătura profană au avut ca scop virtutea, dar la ei ea a fost legată doar de această viață pământească. De aceea la sfârșitul acestei omilii îi îndeamnă cu dragoste părintească să strângă în timpul acestei vieți merinde pentru viața viitoare: „Pentru această viață veșnică v-aș îndemna să strângeți merinde, mișcând, după cum spune proverbul, orice piatră de unde ați putea avea folos. Să nu ne temem că e greu și că e nevoie de osteneală! Să ne aducem aminte de înțeleptul care ne-a sfătuit că trebuie să alegem viața cea mai bună și să facem fapte de virtute, cu nădejdea că obișnuința va face plăcută o viață ca aceasta. E rușinos să pierdem prezentul, iar mai târziu să rechemăm trecutul, când căința nu ne mai folosește.”⁶²

După cum am văzut din cele prezentate mai sus, în acest mic tratat Sfântul Vasile cel Mare îi îndeamnă pe tineri cu dragoste părintească, să nu respingă scrierile autorilor păgâni, datorită faptului că în ele sunt și învățături valoroase, care pot contribui la afirmarea și dezvoltarea vieții creștine. Pentru a putea lectura și înțelege corect scrierile sfinte este nevoie de o minte pătrunzătoare, ageră și bine exercitată. De aceea cunoașterea scrierilor profane, ascut mintea tinerilor, îi deprinde să nu rămână la suprafață, ci să pătrundă în profunzime.

De asemenea, cunoașterea culturii profane pune la îndemâna tinerilor multe și variate mijloace formale menite să-i ajute ca ei să prezinte adevărul revelat în expuneri cât mai frumoase și atractive. Nu trebuie neglijat faptul că tinerii în scrierile profane găsesc îndrumări bune pentru practicarea virtuții, dar mai ales pentru combaterea și respingerea viciilor.⁶³ Cu toate că Sfântul Vasile cel Mare nu a pus în toată extensiunea și cu toată gravitatea problema raportului dintre literatura păgână și învățătura creștină pe care o consideră rezolvată în practică, în secolele II și III,⁶⁴ totuși nu putem să nu recunoaștem marele merit de a fi stabilit în această scriere modul de folosire a culturii antice de către creștini.

În concluzie putem afirma pe bună dreptate că *Omlilia către tineri* este un model de educație și cultură pentru tineri, dar și pentru dascăli. Am văzut că el a fost acela care a încercat să creeze un nou mod de gândire, o altfel de școală. Dacă privim în ansamblu acest tablou al școlii pe care a reușit să o gândească și să o realizeze-

---

⁶² *Ibidem*, p. 340

⁶³ Preot Dumitru Belu, *Activitatea omiletică a Sfântului Vasile cel Mare*, în *Studia Basiliiana* 1, Sfântul Vasile Cel Mare închinare la 1630 de ani, Ediția a II-a revăzută, adăugită și îngrijită de Emilian Popescu și Adrian Marinescu, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2009, pp. 382-383

⁶⁴ Aimé Puech; *Histoire de la littérature grecque chrétienne depuis les origines jusqu' à la fin du IV siècle*, tome III, Paris, 1930, p. 277

ze Sfântul Vasile cel Mare, am putea afirma cu toată responsabilitatea că arhiepiscopul capadocian este în mare măsură un precursor al învățământului modern.⁶⁵

Cu certitudine că Sfântul Vasile cel Mare reprezintă un model de educație și cultură pentru fiecare dintre noi, dar mai ales pentru tinerii de azi. El a fost acela care a știut să trăiască adevărata „filosofie”, „*Viața în Christos*” dorința de a îmbrățișa virtuțile și ascetismul creștin.

---

⁶⁵ Călin Ioan Dușe, *Importanța familiei în scrierile Sfinților Vasile cel Mare și Grigore din Nazianz*, în *Teologie și spiritualitate în operele Sfinților Vasile cel Mare și Grigorie din Nazianz*, simpozion internațional, coordonator științific Pr. lect. univ dr. Călin Ioan Dușe, Editura Galaxia Gutenberg, Oradea 2013, pp.125-129